

1. Litevská abeceda

| PÍSMENO | NÁZEV | PŘÍKLAD | KOMENTÁŘ |
|---------|-----------------------------|--|---|
| A a | a | <i>daryti</i> (dělat) <i>daro</i> (dělá) | Toto písmeno může znamenat dlouhou a krátkou samohlásku. |
| Ą ą | a nosině (nazální a) | <i>kąsti</i> (kousat) | Vyslovujeme jako dlouhou samohlásku a:. |
| B b | b | <i>batas</i> (bota) <i>bitė</i> (včela) | |
| C c | c | <i>cukrus</i> (cukr) <i>citrina</i> (citron) | |
| Č č | č | <i>bačka</i> (sud) <i>ačiū</i> (děkuji) | |
| D d | d | <i>duoti</i> (dát) <i>dėti</i> (klást) | |
| E e | [e] [e:] | <i>vežti</i> (vézt) <i>veža</i> (veze) | Otevřené e. Toto písmeno může označovat dlouhou a krátkou samohlásku. |
| Ę ę | [e:] nosině (nazální e:) | <i>saulę</i> (slunce, acc. sg.) | Vyslovujeme jako dlouhou otevřenou samohlásku e. |
| Ė ė | [e:] | <i>ėsti</i> (žrát) | Úzké dlouhé e. |
| F f | f | <i>fabrikas</i> (továrna) | |
| G g | g | <i>galva</i> (hlava) <i>gerti</i> (pít) | |
| H h | h | <i>harmonija</i> <i>himnas</i> | |
| I i | i trumpoji (krátké i) | <i>bijoti</i> (bát se) | |
| Į į | [i:] nosině (nazální i:) | <i>broli</i> (bratra, acc. sg.) | Vyslovujeme jako dlouhou samohlásku i:. |
| Y y | [i:] ilgoji (dlouhé i:) | <i>yra</i> (je) | Litevština nezná opozice <i>měkké i–tvrdé y</i> . Rozlišuje KRÁTKÉ i a DLOUHÉ y . |
| J j | jot | <i>Jonas</i> | |
| K k | k | <i>kalba</i> (jazyk) <i>kino</i> (kino) | |
| L l | l | <i>lapas</i> (list) <i>lyti</i> (pršet) | |
| M m | m | <i>mama</i> <i>mirtis</i> (smrt) | |
| N n | n | <i>namas</i> (dům) <i>nešti</i> (nést) | |
| O o | o | <i>oras</i> (vzduch) <i>astronomija</i> | |
| P p | p | <i>plaukti</i> (plout) <i>pižama</i> (pyžamo) | |
| R r | r | <i>ranka</i> (ruka) <i>ritmas</i> (rytmus) | |
| S s | s | <i>sapnas</i> (sen) <i>silpnas</i> (slabý) | |
| Š š | š | <i>šauti</i> (střílet) <i>šimtas</i> (sto) | |
| T t | t | <i>tu</i> (ty) <i>tik</i> (jenom) | |
| U u | u trumpoji (krátké u) | <i>buvo</i> (byl) | |
| U̯ u̯ | [u:] nosině (nazální u:) | <i>dangu</i> (nebe, acc. sg.) | Výslovnost odpovídá českému ú. |
| Ū ū | [u:] ilgoji (dlouhé u:) | <i>būti</i> (být) | Výslovnost odpovídá českému ú. |
| V v | v | <i>vaikas</i> (dítě) <i>višta</i> (slepice) | |
| Z z | z | <i>zuikis</i> (zajíc) <i>Azija</i> (Asie) | |
| Ž ž | ž | <i>žaisti</i> (hrát) <i>žirnis</i> (hrách) | |

Litevská abeceda nemá písmena **Q q**, **X x**. Píše se např. “kvartetą”, “tekstą”, “Meksika”. Dále chybí **W w**; **Ch ch** je chápáno jako posloupnost dvou písmen.

Přehled zvláštních písmen litevské abecedy:

| | | |
|-----|------------------------|---|
| Ą ą | [a:] dlouhé a | Grafémy, označující bývalé nosovky. Dnes se vyslovují jako prosté dlouhé samohlásky. |
| Ę ę | [e:] dlouhé otevřené e | |
| Į į | [i:] dlouhé i | |
| Ū ū | [u:] dlouhé u | |
| E e | [e] | |
| Ė ė | [e:] zavřené dlouhé e | |
| Y y | [i:] dlouhé i | Litevština nezná opozice <i>měkké i–tvrdé y</i> . Rozlišuje pouze KRÁTKÉ i a DLOUHÉ y . |
| Ū ū | [u:] dlouhé u | Výslovnost odpovídá českému ú. |

1.2. Cvičení:

ą: *stalą* (stůl, acc. sg), *kardą* (šavli, acc. sg), *ažuolą* (dub, acc. sg), *šąla* (ochlazuje se), *bąla* (bledne);
 ę: *katę* (kočku, acc. sg), *gėlę* (květinu, acc. sg), *gatvė* (ulici, acc. sg.), *tėsti* (pokračovat);
 į: *naktį* (noc, acc. sg.), *pilį* (hrad, acc. sg.), *paįįstamas* (známý), *lįsti* (lézt);
 ū: *namų* (domů, gen. pl.), *vaikų* (děti, gen. pl.), *siųsti* (posílat);

1.3. Dvojhlásky:

ai, au, ei, ie, uo, ui

vaikas (dítě), laivas (lod')
 šaukti (křičet), paukštis (pták)
 leisti (pustit), keistas (divný)
 pienas (mléko), dievas (bůh)
 duona (chléb), šuo (pes)
 puikus (skvělý), muilas (mýdlo)

1.4. Cvičení:

| | | |
|--------|--------|--------|
| retas | rėtis | rietis |
| melas | mėlis | mielas |
| metas | mėta | mietas |
| žemas | žėrėti | žiedas |
| mesti | mėtyti | miegas |
| kedras | kėdė | kiemas |
| vena | vėpla | viena |

1.5. Kombinace samohláska + souhláska ... tzv. nepravé dvojhlásky

| | |
|-------------------|------------------|
| <u>a, e, i, u</u> | al, am, an, ar |
| + | = el, em, en, er |
| <u>l, m, n, r</u> | il, im, in, ir |
| | ul, um, un, ur |

1.6. Přehled krátkých a dlouhých samohlásek:

Vždy dlouhé: **ą ę ĭ ů é y ũ**

Vždy krátké: **i u**

o vždy dlouhé v litevských slovech: **mótina** (matka), **žolėjė** (v trávě), **šóko** (tančil, -a).

o vždy krátké v cizích slovech: **autochtònas**, **kománda**, **astronòmija**.

a e mohou být dlouhé nebo krátké:

bez přízvuku – vždy krátké: **mamá** (matka), **valandà** (hodina), **dárbas** (práce), **pasáulis** (svět); **nešù** (já nesu), **meškà** (medvěd).

na konci slova vždy krátké: **Váčlovas**, **dárbas**, **mamá**, **valandà**; **su pelė** (s myší = instr. sg.), **gatvès** (ulice = ac. pl.)

ai, au, ei, ie, uo, ui dvojhlásky jsou vždy “dlouhé” – tzn. z morfologického a prozodického hlediska se chovají jako dlouhé samohlásky.

al, am, an, ar

el, em, en, er

il, im, in, ir

ul, um, un, ur tyto jednotky jsou také “dlouhé” – tzn. z morfologického a prozodického hlediska se chovají jako dlouhé samohlásky.

1.7. Přední a zadní samohlásky

Přední:

ĭ, ĭ, y

é

e, ę

Zadní:

u, ů, ũ

o

a, ą

1.8. Ano-Ne

taip (ano)

ne (ne)

1.9. Osobní zájmena

aš – já mes – my

tu – ty jūs – vy

jis – on jie – oni

ji – ona jos – ony

Zdvořile se říká “Jūs”.

1.10. Sloveso būti (být) Inditakiv praesens (přítomný čas):

būti – yra – buvo (být – je – byl, -a)

aš **esu** mes **esame**

tu **esi** jūs **esate**

jis, ji **yra** jie, jos **yra**

būti – būna – buvo (bývat, bývá, býval, -a)

aš **būnu** mes **būname**

tu **būni** jūs **būnate**

jis, ji **būna** jie, jos **būna**

První fráze: Labas, aš esu Lenka, Honza, Petr...